

Barbara Grala-Kociak

Jakość naukowa elektronicznych źródeł informacji

Forum Bibliotek Medycznych 3/2 (6), 39-44

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dr Barbara Grala-Kociak
Łódź - UM

JAKOŚĆ NAUKOWA ELEKTRONICZNYCH ŹRÓDEŁ INFORMACJI

Abstract

We live in the world of the „information overload”. In the Internet there is huge amount of materials of very low information value. The paper presents problems of the importance of quality information. Information to meet the expectations of users must have got the certain value. This paper impresses role of the Deep Web. It provides access to high quality sources.

Informacja naukowa na przestrzeni ostatnich dwóch dekad stała się dziedziną interdyscyplinarną, która uwzględnia problematykę funkcjonowania informacji w społeczeństwie informacyjnym oraz zagadnienia związane z rozwojem usług elektronicznych.

Rozwój społeczeństwa informacyjnego oraz w konsekwencji technologii informacyjnych spowodował możliwości pozyskiwania ogromnej ilości informacji. Powstają coraz to nowe strony WWW. Użytkownik zadając pytanie w wyszukiwarce, otrzymuje wykaz tysięcy adresów, ma dostęp do tak masowej liczby danych, że nie jest w stanie ich przejrzeć.

Dochodzi do zjawiska nadmiaru informacji, a nawet do „zatrucia informacyjnego”. Konsekwencją jest zagrożenie związane z jej niską jakością.

Taka sytuacja, jak pisze Sabina Cisek¹, wynika z faktu, że użytkowników opanował mit *googlizacji*. Dla większości z nich jedynym źródłem pozyskiwania informacji w Internecie są uniwersalne wyszukiwarki (*general purpose search engines*). Uważają, że korzystając z nich, przede wszystkim z *Google*, dotrą do specjalistycznej informacji. Nie mają świadomości, że zasoby informacyjne sieci są „zaśmiecanie”, bowiem pojawiają się w nich dokumenty, mające niekiedy znikomą lub wręcz żadną wartość informacyjną.

¹ Sabina Cisek, Remigiusz Sapa: Komunikacja naukowa w Internecie – mity i rzeczywistość W: Komputer-człowiek-prawo. Księga pamiątkowa Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego/ red. Wiesław Lubaszewski. Kraków 2007 s. 43-44

Problemem informacyjnym są również niskie kompetencje informacyjne odbiorców. Stosują oni bowiem metodę wyszukiwawczą on the web, która polega na formułowaniu prostych zapytań w wyszukiwarkach internetowych. Odbiorca informacji, docierając do masowej ilości informacji uzyskanych np. z *Google* nie ma gwarancji, jaką posiadają one wartość.

Należy przed ich wykorzystaniem ocenić jakość źródła, z którego dana informacja pochodzi. Niezwykle istotna w tej sytuacji jest świadomość informacji wartościowej, ponieważ z procesem informowania wiąże się jej jakość i prawdziwość.

Informacja, aby spełniała oczekiwania użytkownika (odbiorcy informacji) musi posiadać określoną wartość. W tej sytuacji użytkownik narażony jest, że znajdzie informację bezużyteczną, niespójną, rozproszoną.

W licznych opracowaniach podkreślana jest jakość informacji, do której zalicza się adekwatność, kompletność, aktualność i wiarygodność.

Jakość informacji można określić przez kilka atrybutów:²

L.p.	Nazwa atrybutu, cechy	Opis cechy
1.	Relewantność	Informacja odpowiada na potrzeby i ma istotne znaczenie dla odbiorcy.
2.	Dokładność	Informacja jest adekwatna do poziomu wiedzy, jaki reprezentuje odbiorca; precyzyjnie i dokładnie oddaje, określa temat.
3.	Aktualność	Informacja nie jest zakurzona; cykl jej aktualizacji jest zgodny z zawartością treści; tempo zmian, wchodzenie kolejnych wersji naturalne; jest stosowna do czasu.
4.	Kompletność	Informacja zawiera optymalną liczbę danych, która wystarcza, by móc przetworzyć informację w konkretną wiedzę; poziom szczegółowości jest zależny także od potrzeb odbiorcy.
5.	Spójność	Poszczególne elementy, dane współgrają ze sobą; forma odpowiada treści; aktualizacja danych jest zgodna z celami, jakim służy ich gromadzenie (statystyka roczna).
6.	Odpowiedniość formy	Odpowiednia prezentacja informacji oraz opis do prezentacji umożliwiają poprawną interpretację, odczyt (tekstowy, graficzny).
7.	Dostępność	Informacja jest dostępna, kiedy jest potrzebna właściwym odbiorcom, najlepiej 24h.
8.	Przystawalność	Informacja jest zgodna z inną informacją; przystawalna do rzeczywistości; interpretowana we właściwym kontekście; funkcjonująca w znajomym systemie komunikacji; sama w sobie nic nie znaczy.
9.	Wiarygodność	Informacja potwierdza prawdziwość danych; zawiera elementy upewniające co do rzetelności przekazu

² Bożena Bednarek - Michalska: Ocena jakości informacji elektronicznej. Pułapki sieci. *Biuletyn EBIB* [online] 2007 nr 5 [dostęp 25.11.2009]. Dostępny w Internecie : <http://www.ebib.info/2007/86/a.php?bednarek>

Jakość informacji jest pojęciem subiektywnym, które jest uzależnione od oczekiwań użytkownika. Jest czynnikiem dynamicznym, zmiennym w czasie, podobnie jak zmieniają się potrzeby użytkowników.

Przy określaniu wartości informacyjnej istotne są:

- potrzeby informacyjne użytkowników,
- możliwości dotarcia do właściwych źródeł informacji,
- miejsca selekcji i opracowywania informacji,
- czas dostarczenia informacji, jej zakres,
- adekwatna do potrzeb użytkownika forma.

W Internecie istnieją dwa rodzaje sieci:

- sieć widoczna, płytka, indeksowana (ang. *surface web*, *visible web*, *indexable Web*)
- sieć - ukryta, niewidzialna, głęboka (ang. *hidden web*, *deep web*, *invisible Web*)

Z jakością informacji ściśle związana jest się problematyka Ukrytego Internetu. *Deep Web* to wysokiej jakości zasoby elektroniczne, których uniwersalne wyszukiwarki nie mogą, bądź nie chcą dodawać do swoich indeksów. Większość jego zasobów stanowią bazy danych, które są przeważnie tworzone, rozwijane i systematycznie monitorowane przez specjalistów w określonej dziedzinie, co zapewnia wysoką jakość i wiarygodność takich materiałów. Udostępnione są również dokładne referencje osób odpowiedzialnych za ich przygotowanie.

Istotna jest również kompletność informacji, ponieważ zbierane są wszystkie istniejące i możliwe do zdobycia zasoby.

Następną ważną cechą stron głębokiego Internetu jest zazwyczaj o wiele wyższy stopień zaawansowania interfejsu wyszukiwania. Przy wyszukiwaniu zasobów deep webu stosuje się strategię wyszukiwawczą *Via the Web*.

Rodzaje ukrytych zasobów Web:

- ▶ Licencjonowane zasoby prenumerowane przez biblioteki akademickie bazy danych bibliograficzno-abstraktowe czasopisma elektroniczne
- ▶ Wyszukiwarki naukowe oraz multiwyszukiwarki
 1. Academic Index <http://www.academicindex.net/>
Multiwyszukiwarka przeszukująca tysiące baz danych i serwisów naukowych oraz informacyjnych tworzonych przez biblioteki i konsorcja.
 2. Find Articles <http://www.findarticles.com/>
Wyszukiwarka milionów artykułów ze znanych czasopism – większość dostępna w pełnych tekstach.

3. Google Scholar <http://scholar.google.pl/>
Wyszukiwarka doniesień naukowych : artykułów, reprintów, materiałów konferencyjnych
 4. INCYWINCY <http://www.incywincy.com/>
Multiwyszukiwarka zasobów „głębokich” i „płytkich”. Wyszukuje w Open Directory Project, kilku ogólnych wyszukiwarkach i ponad milionie portali tematycznych
 5. Infoplease.com <http://www.infoplease.com>
Wyszukiwarka baz danych deep web. W rezultatach otrzymujemy informacje z encyklopedii, słowników i innych źródeł.
 6. Scirus <http://www.scirus.com>
Wyszukiwarka naukowa umożliwiająca dostęp do ponad 300 mln stron internetowych, dociera do informacji o najnowszych doniesieniach naukowych
- Katalogi tematyczne i gateways
1. Australian Subject Gateways Forum (ASGF) <http://www.nla.gov.au/initiatives/sg/gateways.html>. Utworzona w 2000 r. grupa zrzeszająca instytucje tworzące subject gateways dla środowiska szkół wyższych w Australii
 2. BUBL Information Service <http://bubl.ac.uk/>. Serwis tworzony przez bibliotekarzy (Centre for Digital Library Research, Strathclyde University, UK)
 3. RDN, Resource Discovery Network <http://www.rdn.ac.uk/>. RDN jest wspólnym projektem ponad 70 brytyjskich instytucji naukowych i edukacyjnych. Gromadzi on źródła starannie selekcjonowane, indeksowane i opisywane przez specjalistów z danej dziedziny
 4. WorldWideScience.org.
Globalny gateway, dający dostęp do naukowych baz danych i portali poprzez jednoczesne ich przeszukiwanie.
 5. Vascoda <http://www.vascoda.de/>
Portal typu subject gateway tworzony przez Bibliotekę Uniwersytecką w Hannoverze, oferujący dostęp do informacji naukowej z różnych dziedzin, w tym zasobów ukrytych.

► Repozytoria Open Access

1. ECNIS (Environmental Cancer Risk, Nutrition and Individual Susceptibility) (<http://www.ecnis.org>) *repozytorium* dziedzinowe Instytut Medycyny Pracy w Łodzi
2. Open DOAR (Directory of Open Access Repositories) www.opendoar.org serwis zawierający listę repozytoriów z całego świata (w tym 19 polskich instytucji), realizujących postulat bezpłatnego dostępu do wiedzy oraz ideę otwartej nauki
3. OAD (Open Access Repository) wykaz repozytoriów dziedzinowych zawierających otwarte zasoby wiedzy z 38 dyscyplin naukowych
4. Repozytorium działające przy University of Southampton dostęp do abstraktów oraz pełnych tekstów między innymi z takich dziedzin jak:
 - elektronika
 - informatyka
5. ROAR Registry of Open Access Repositories <http://roar.eprints.org/index.php>

Archiwum ok. 800 repozytoriów OA. Dotyczy wszystkich dziedzin wiedzy. Możliwość przeglądania wg krajów, oprogramowania, typów zawartości oraz przeszukiwania treści repozytoriów wg słów z publikacji, autorów itp.

Polega ona na korzystaniu z różnych narzędzi wyszukiwawczych dostosowanych do potrzeb informacyjnych użytkowników bibliotek

Podsumowanie

Wyszukiwanie w Internecie jest czynnością, która wymaga profesjonalnego przygotowania w sytuacji, kiedy mamy do czynienia z ogromną ilością informacji. Użytkownik szukając w zasobach sieci, powinien dokonywać selekcji oferowanych przez Internet źródeł, aby mieć gwarancję, że korzysta ze źródeł wiarygodnych.

Powinien mieć świadomość, że równoległe z Internetem Płytym (powierzchniowym) istnieje Głęboki Internet (ukryty), który indeksuje źródła o wysokiej jakości.

Od jakości dostarczanej czy pozyskiwanej informacji zależy bowiem stan edukacji i wiedzy społeczeństwa. Ważne jest, żebyśmy umieli nad tą informacją panować i mieli świadomość potencjalnych zagrożeń.

Bibliografia

B a b i k Wiesław: Informacja i jej zagrożenia w społeczeństwie informacyjnym [online] [dostęp 07.09.2010]. Dostępny w Internecie: <http://galaxy.uci.agh.edu.pl/~amber/wb-informacja.pdf>.

B e d n a r e k - M i c h a l s k a Bożena: Ocena jakości informacji elektronicznej. Pułapki sieci. *Biuletyn EBIB* [online] 2007 nr 5 [dostęp 25.11.2009]. Dostępny w Internecie: <http://www.ebib.info/2007/86/a.php?bednarek>

C e c h y zasobów głębokiego Internetu [online] [dostęp 8.11.2010]. Dostępny w Internecie: <http://deepweb.pl/glebokoi-internet/cechy-zasobow-glebokiego-internetu>

C h r a p c z y ń s k a Beata: Nowoczesne usługi informacyjne kluczem do sukcesu użytkowników. Stan obecny i perspektywy [online] [dostęp 1 marca 2010]. Dostępny w Internecie: http://www.inib.uj.edu.pl/wyd_iinb/s3_z5/chrzyczynska-n.pdf

C i s e k Sabina, S a p a Remigiusz: Komunikacja naukowa w Internecie - mity i rzeczywistość. W: Komputer-człowiek-prawo. Księga pamiątkowa Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego/ red. Wiesław Lubaszewski. Kraków 2007 s. 39-49

D e r f e r t - W o l f Lidia: Odkrywanie niewidzialnych zasobów sieci // Wyszukiwanie i przetwarzanie cyfrowych informacji. II Seminarium z cyklu Infobroker

D e r f e r t - W o l f Lidia: Serwisy tematyczne o kontrolowanej jakości w Internecie – subject gateways. *Biuletyn EBIB* [online] 2004 nr 6 [dostęp 01.07.2006]. Dostępny w Internecie: <http://ebib.oss.wroc.pl/2004/57/wykaz.php>

D e r f e r t - W o l f Lidia: Ukryty Internet Web [online] [dostęp 23.10.2010]. Dostępny w Internecie : www.mbp.gdynia.pl/stowarzyszenie/ukryty.internet.pdf

I n f o r m a c j a w sieci: problemy, metody, technologie: praca zbiorowa/pod red. Barbary Sosińskiej-Kalaty, Ewy Chuchro i Włodzimierza Daszewskiego. Warszawa 2006

J a n k o w s k a Maria Anna: Powszechna edukacja informacyjno-komunikacyjna jako atrybut bibliotekarstwa akademickiego. *EBIB* [online] 2005 nr 1 (62) [dostęp: 26 sierpnia 2005]. Dostępny w Internecie: <http://ebib.oss.wroc.pl/2005/62jankowska.php>

Ł a m e k Adam: Ukryty Internet. *Magazyn Internet* 2002 nr 7 s. 58-60

P a m u ł a - C i e ś l a k Natalia: Zjawisko Ukrytego Internetu – rola bibliotek w upowszechnianiu jego zasobów [online] [dostęp 22.12.2009]. Dostępny w Internecie: <http://bg.p.lodz.pl/konferencja2006/materialy>

P r z y ł u s k a Jolanta: Repozytoria Open Access a dostęp do wiedzy medycznej. *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 2 s. 202-238

S ł o w n i k encyklopedyczny terminologii, języków i systemów informacyjno - wyszukiwawczych./ red. Bożena Bojar. Warszawa 2002